

שיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת קרח תשע"ג

קשר רשעים אינו מן המניין

"עֵינֵינוּ הִטְעָנוּ. רָאָה (ברוח הקודש) שֶׁלִשְׁלֹת גְדוּלָה עוֹמֵדֵת הֵימָנוּ: שְׁמוּאֵל שֶׁשְׁקוּל כְּנֹגַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן... וְעֹשִׂים וְאַרְבַּעַה מִשְׁמֵרוֹת (לוֹיָהּ) עוֹמְדוֹת מִבְּנֵי בְּנֵי, שְׁכוּלֵן מִתְּנַבְּאִין בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ... אָמַר: אֲפֹשֶׁר הַגְּדוּלָה הַזֹּאת עֵתִידָה לְעֹמֵד מִמֶּנִּי, וְאֵי אֹבֵד אוֹתָהּ?!" (תנחומא קרח סי' ה', הובא ברש"י כאן טז, ז). לכן הוא משוכנע, שהוא האיש שיפָּחַר ע"י הקב"ה לכהונה הגדולה.

אלא שרוח הקודש של קרח מוגבלת מאד, כנראה. אם לא היתה מוגבלת, היה רואה גם מה שיצא מאהרן, לא רק מה שיצא ממנו. מאהרן יוצאים כהנים גדולים במשך דורות רבים, יוצאים ירמיהו יחזקאל ועזרא הסופר, יוצאים מתתיהו ובניו ועוד צדיקים, את כל זה קרח לא רואה. למה? - כנראה שקרח רואה מה שהוא רוצה לראות, ולא רואה מה שהוא לא רוצה לראות. אפילו אצל אדם כזה, שרואה ברוח הקודש, שייך כנראה יצר הרע כזה, שלא לראות מה שהוא אינו רוצה לראות. [או שראה את הכל, אבל סבור היה שכל אלו יצאו מאלעזר או מפניחס, ואהרן יכול כבר להשרף]. רואים מכל זה, כמה רשעות ואכזריות היו בהתנהגותו של קרח בכל הפרשה הזו. קרח מדמה לעצמו שראה ברוח הקודש, שהוא זה שימלט וכולם ישרפו. מה היה עליו לעשות? היה צריך לגלות את הדבר לבני עדתו, ולהצילם מַמָּוֹת בטוח! במקום זה, מה הוא עושה? - "וַיִּקְהַל... קֶרַח אֶת כָּל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד" (במדבר טז, יט) - להובילם לשרפה ואבדון בזה ובבא. להסית מאתים וחמישים איש לבוא ולהתקוטט למענך עם משה רבינו, תוך ידיעה ודאית שסופם לאבדון - זוהי רשעות מיוחדת במינה!

מחלוקת גם בתוך עדת קרח עצמה!

זוהי כנראה התוצאה הנוראה מן המחלוקת שהיתה לא רק בין קרח ועדתו למשה רבינו, אלא גם בתוך עדת קרח עצמה! המשנה הרי אומרת: " כל מחלוקת שהיא לשם שמים - סופה להתקיים. ושאינה לשם שמים - אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים? - זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאינה לשם שמים? - זו מחלוקת קרח וכל עדתו" (אבות פ"ה מ"ז). וכבר העירו על כך, שפדוגמא שמביאה המשנה למחלוקת שהיא לשם שמים, הוזכרו שני הצדדים החולקים (הלל ושמאי), ואילו פדוגמא שמביאה המשנה למחלוקת שאינה לשם שמים הוזכר רק צד אחד (קרח ועדתו) ללא הצד השני (משה רבינו). יש שהסבירו, שמשה לא נזכר כאן, מפני שרק קרח הוא זה שנחלק שלא לשם שמים, בעוד שמשה - הצד השני במחלוקת - כן חָלַק לשם שמים, ולכן לא הזכירה אותו המשנה, כי הוא אינו חָלַק מן הדוגמא שרצתה המשנה להביא למחלוקת שאינה לשם שמים (תויו"ט שם).

ואולם יש שהסבירו באופן אחר: לדעתם, גם פדוגמא של מחלוקת שאינה לשם שמים הוזכרו שני הצדדים - "קרח, וכל עדתו"! שכן לא רק בין קרח למשה היתה מחלוקת, אלא גם בין קרח לבני עדתו. ולא רק בין קרח לבני עדתו, אלא כל מאתים

קרח שפיקח היה, מה ראה לשטות זה?

התורה אומרת: "וַיִּקַּח קֶרַח בֶּן יִצְהָר בֶּן קֵהֵת בֶּן לֹוִי, וַדָּתָן וְאַבְיָרָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹנָן בֶּן פֹּלֵת בְּנֵי רְאוּבֵן. וַיִּקְמוּ לְפָנֵי מֹשֶׁה, וְאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמֹשִׁים וּמְאַתָּים, נְשִׂאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי שֵׁם. וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֲהֲרֹן, וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם: רַב לָכֶם, כִּי כָל הָעֵדָה פֹּלֵם קֹדְשִׁים וּבְתוֹכְכֶם ה', וּמִדּוּעַ תִּתְּנָשְׂאוּ עַל קֵהֵל ה'" (במדבר טז, א-ג).

כבואנו לדבר על קרח, צריך להקדים ולומר, שכל מה שנדבר עליו הוא רק כפי ערכנו ומדרגתנו, ולא כפי ערכו ומדרגתו האמיתיים של קרח, שהיה בעל רוח הקודש (כפי שנראה להלן). אין לנו כלים לדבר על קרח כפי ערכו האמיתי, ולכן בלית ברירה אנו מדברים עליו במושגים שלנו.

חז"ל שואלים: "קרח שפיקח היה, מה ראה לשטות זה?" (תנחומא קרח סי' ה', וברש"י כאן טז, ז) הרי משה מזהיר את קרח ועדתו בדברים ברורים: "מי שיפָּחַר (לכהן גדול) יצא חי, וכולכם אובדים" (ע"י רש"י שם, ו). אם כן, כיצד מעיז קרח להכנס לסיכון הזה? מנין לו הבטחון, שמתוך מאתים וחמישים איש, הוא יהיה זה שיבחר לכהונה הגדולה? - כך שואלים חז"ל.

וצריך להבין: האם מאתים וחמישים האנשים שהצטרפו אל קרח, שכולם היו ראשי סנהדראות (ע"י רש"י שם, א), לא היו פיקחים?! ודאי שגם הם היו פקחים! ראשי הסנהדראות בדורו של משה רבינו לא היו אנשים מן הרחוב. אם כך, למה לגביהם לא שואלים חז"ל מה ראו לשטות זו? צריך כנראה לומר, שראשי הסנהדראות הללו לא היו פקחים כמו קרח. או - אפשרות אחרת - שהיו פקחים כקרח, אלא שקרח שָׁחַד אותם בסעודה דשנה (סנה' נב, א). מה פירוש שָׁחַד אותם בסעודה דשנה? הרי לדור ההוא לא היה חסר שום דבר! הם לא סבלו מקיצוץ תקציב הישיבות, או משהו כזה, יורד להם שפע של מן השמים, וכל אחד היה טועם בו כל טעם שרוצה, וא"כ איך שייך לשחד אותם בסעודה? - הסבירו בזה, שקרח הכיר הרבה טעמים, ולימד אותם טעמים חדשים שלא היו ידועים להם, וזה היה השוחד שבו הוא שיחד אותם. ממילא, על ראשי הסנהדראות אין קושיה כ"כ מה ראו פיקחים כאלו לשטות זו, שהרי הם היו משוחדים. אמנם צ"ע, איך יתכן שבשביל חתיכת מן בטעם חדש שלא הכירו עד עכשיו הם מוכנים לשכוח את כל הטובות שעשה להם משה רבינו, שהוציא אותם ממצרים, ודאג להם לְמָן זה עצמו - שירד בזכותו של משה רבינו (תענית ט, א) - וכל שאר הדברים שעשה משה, אבל התשובה לזה היא כפי שאמרנו, שראשי הסנהדראות הללו היו משוחדים, והרי ידוע ש"השָׁחַד יַעֲזֹר (אפילו) עֵינֵי חֲקָמִים" (דברים טז, יט), "קל וחומר לטפשיין" (כתובות קה, א). אבל על קרח עצמו, שלא היה משוחד כמותם, נשאר הקושיה: "קרח שפיקח היה, מה ראה לשטות זה?"

רש"י מביא את התירוץ שאמרו על זה חז"ל, והוא, שקרח -

המצריים - קרע את הים והצילין בתוכו. צָרְכָנוּ לַמְזוֹן - הוריד לנו את המן. צָמְאוּ - בקע להם את האבן. כפרו בו עדת קרח - בלעה אותן הארץ. וכן שאר כל האותות. ובמה האמינו בו? - במעמד הר סיני; שענינו ראו ולא זר, ואזנינו שמעו ולא אָחַר, האש והקולות והלפידים... והקול מדבר אליו ואנו שומעים: משה, משה! לָךְ אָמַר לָהֶם כִּךְ וְכִךְ! (הלכו יסודי התורה פ"ח ה"א). מעמד הר סיני, הוא ההוכחה המוחלטת על אמיתת נבואתו של משה רבינו, וכל הניסים שעשה משה במדבר - "לפי הצורך עשאו, לא להביא ראייה על הנבואה".

והנה, בין הניסים שמגדיר אותם הרמב"ם כניסים שנעשו לצורך, "לא להביא ראייה על הנבואה", מונה הרמב"ם גם את הנס שמופיע בפרשתנו: "כפרו בו עדת קרח - בלעה אותן הארץ". וקשה: הרי מפורש בכתוב, שהדרך הניסית בה מתו קרח ועדתו, באה כדי להוכיח את אמיתת נבואתו של משה! הלא כך אמר משה: "בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי ה' שָׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה, כִּי לֹא מִלְּבַי: אִם כְּמֹת כָּל הָאֲדָם יִמְתּוּן אֵלֶּה... לֹא ה' שָׁלַחְנִי. וְאִם בְּרִיאָה יִבְרָא ה', וּפְצָתָה הָאֲדָמָה אֵת פִּיהָ... וַיִּדְעֶתֶם כִּי נִצְצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֵת ה'" (במדבר טז, כח-ל). כיצד אפוא אומר הרמב"ם, שבליעת קרח ועדתו באדמה היתה "לצורך", ולא כדי להוכיח אמיתת נבואתו של משה? והרי מפורש בכתוב להפך!

לחומר הקושיא נראה לבאר, שכשהרמב"ם אומר "כפרו בו עדת קרח", אין הכוונה שקרח ועדתו כפרו בנבואת משה לגמרי. [להלן נבאר במה כן כפרו]. אילו היו כופרים בנבואת משה לגמרי, למה חפצו בכהונה? הרי הכהונה ענינה עבודת המשכן, והמשכן הרי נבנה על פי הוראותיו של משה; ואם אין נבואתו אמת, מנין להם שזהו המקום שבו בחר ה' להשרות את שכינתו? בנוסף לכך, הרי ביום חנוכת המשכן, שנבנה ע"פ משה רבינו, יורדת אש מן השמים, "וַתֵּאֱכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֵת הָעֹלָה וְאֵת הַחֲלָבִים, וַיֵּרָא כָּל הָעָם וַיִּרְאוּ, וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם" (ויקרא ט, כד). וגם קרח ובני עדתו ראו זאת. הם לא יכולים אפוא לכפור במה שראו כמו עיניהם. חוץ מזה, הרי גם הם נכחו במתן תורה, ושמעו את ה' מדבר אל משה ואומר לו: "לָךְ אָמַר לָהֶם כִּךְ וְכִךְ! - שזוהי ההוכחה המוחלטת לאמיתות נבואתו של משה, כפי שכתב הרמב"ם. יותר מכך: אפילו בשעה שקרח כבר נחלק על משה, ומשה מציע להם לברר את עינים ע"י הקטרת קטורת, ומזהיר אותם: "מִי שִׁבְחָה יֵצֵא חַי, וְכוֹלֵכֶם אוֹבְדִים" - מאמין קרח לדבריו של משה. מנין? שהרי חז"ל שאלו: "קֵרַח שִׁפִּיקָה הִיא, מֵהָרָא לַשְּׁטוֹת זֹו" (להכנס לסיכון כזה)? - וענו מה שענו (כפי שהבאנו לעיל). הרי שקרח האמין לדברי משה שכל מקטירי הקטרת ישרפו פרט לאחד! אחרת, אין טעם לכל הקושיה והתירוץ של חז"ל! אם האמינו קרח ועדתו בנבואתו של משה, מהי אפוא כוונת הרמב"ם, שעדת קרח כפרו במשה? במה כפרו בו?

התשובה היא, כנראה, שקרח היה סבור, שה' לא אמר למשה במפורש למנות את אהרן לכהן גדול, אלא אמר לו למנות לתפקיד זה את האיש המתאים ביותר, ומשה מדעת החליט למנות את אהרן³, בעוד שהאמת היא (לדעתו של קרח) שקרח הוא האיש המתאים ביותר, ולא אהרן. (וכך חשב לעצמו כל אחד משאר בני עדת קרח, שהוא האדם המתאים ביותר למשרת הכהן הגדול, ולא אהרן, או קרח, או מישהו אחר). הם חושדים שמשה רבינו היה נוגע בדבר כאשר מינה את אחיו לכהן גדול, ושמשה רבינו הוא בעל גאווה ח"ו. אומרים עליו, "מִדְּעַ תִּתְּנָא

וחמישים בני עדת קרח חלקו זה על זה, כפי שעולה מדקדוק לשון המשנה, שאמרה: "מחלוקת שאינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו" (ולא אמרה בקיצור: "זו מחלוקת קרח ועדתו"). מאתים וחמישים מחלוקות שלא לשם שמים היו כאן! כל אחד חושב שהוא העניו והצדיק מכולם, ושהוא יהיה האיש שה' יבחר בו להיות כהן גדול, וכל השאר - שישפרו להם!... כשכך נראית התמונה בתוך עדת קרח עצמה - אולי כבר אין זה פלא גדול כל כך, שקרח לא מספר לבני עדתו מה שנגלה לו ברוח הקדש. שהרי מאתים וחמישים האיש מקריבי הקטורת, היו לא רק שותפים לדרך, אלא גם מתחרים!... כך נראית מחלוקת שאינה לשם שמים. כל אחד מוכן שמאתים וחמישים חבריו ישרפו!...

הגמרא אומרת, "קשר רשעים אינו מן המנין" (סנה' כו, א). החיבור ביניהם אינו נחשב חיבור, והם נשארים אוסף של יחידים¹. צדיקים מכוונים בהתאגדותם למטרה אחת - לקדש שם שמים, והמטרה המשותפת מאגדת אותם לגוף אחד. משא"כ הרשעים, אצלם כל אחד חושב רק על עצמו, ממילא אין כאן אחדות אמיתית, אלא רק אוסף של יחידים, ולא יותר.

גם בדור הפלגה נאמר, "וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שִׁפְהָ אֶחָת וּדְבָרִים אֶחָדִים" (בראשית יא, א). מה פירוש "דְּבָרִים אֶחָדִים"? הפירוש הוא, שאמנם כולם אומרים אותו דבר, "הִבְהֵ נִבְנָה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וָרֵאשׁוּ בְשָׂמַיִם" (שם, ד), אבל לכל אחד היתה בזה מטרה משלו, כפי שהגמרא מסבירה, שדור הפלגה נחלקו לשלש כיתות. אחת אומרת: נעלה ונשב שם, ואחת אומרת: נעלה ונעבוד עבודה זרה, ואחת אומרת: נעלה ונעשה מלחמה עם הקב"ה (סנה' קט, א). זהו "דְּבָרִים אֶחָדִים". הרבה אֶחָדִים, ולא משהו אחד גדול ומשותף. וכך גם במחלוקת קרח. אין כאן אגודה אחת אמיתית, אלא הרבה אחדים. אולי בגלל זה משה ואהרן יכולים לומר אח"כ לקב"ה: "הָאִישׁ אֶחָד יִחְטָא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְרָץ"? (במדבר טז, כב) כי הגם שהיו שם מאתים וחמישים איש, ולא רק איש אחד, אך כל אחד ממאתים וחמישים האנשים הללו הוא רק איש אחד. אין כאן קבוצה של מאתים וחמישים איש, אלא מאתים חמישים פעמים איש אחד.

מה היתה טענתם של קרח ועדתו כלפי משה?

כפי שהזכרנו, חז"ל אומרים, שמחלוקת קרח ועדתו כנגד משה רבינו, היתה מחלוקת שלא לשם שמים. מה היה "שלא לשם שמים" כאן? - אומר רש"י: "מה ראה קרח לחלוק עם משה? - נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח: אחי אבא ארבעה היו, שנאמר: 'וַיְבָרֵךְ עֲמָרָם וַיִּצְהָר וַחֲבִירֹן וְעִזִּיאֵל' (שמות ו, יח). עמרם הבכור - נטלו שני בניו גדולה, אחד מלך ואחד כהן גדול. מי ראוי ליטול את השניה? לא אני, שאני בן יצהר, שהוא שני לעמרם?! והוא מינה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם! הריני חולק עליו ומבטל את דבריו" (רש"י במדבר טז, א). הרי שהכל התחיל מקנאה, ולא מחשבון שנעשה לשם שמים. אם היה קרח פועל לשם שמים, היה מבין שכל המינויים של משה נעשו על פי נבואה שקבל משה מאת ה'. אבל קרח נגוע בקנאה, ולכן הוא חולק על נבואתו של משה, ולא מקבל את המינויים שעשה.

והנה, הרמב"ם כתב: "משה רבינו, לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה... אלא כל האותות שעשה משה במדבר² - לפי הצורך עשאו, לא להביא ראייה על הנבואה. היה צריך להשקיע את

רשככה"ג לא אהיה מזה, אז למה לי להתקוטט? אם פלוני חושב שהוא הגדול, יהא כך. ואם אלמוני שכנגדו חושב שהוא הגדול, יהא כך. למה לי להכניס את הראש לזה? זהו דבר מאד יעיל בחיים, לנהוג כעצתה של אשת און בן פלת. לא להתערב במחלוקת שאין לנו שום סיבה להתערב בהן.

קטורת של אחדות וקטורת של פירוד

רבן יוחנן בן זכאי אמר לתלמידיו, "צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם". הם חוזרים עם תשובות שונות, ורבן יוחנן בן זכאי אומר להם: "רואה אני את דברי אלעזר בן ערך, שבכלל דבריו דבריכם" (אבות פ"ב מ"ט). מה אמר רבי אלעזר בן ערך? - לב טוב. כשיש לאדם לב טוב - הכל כלול בזה. לא לרצות מה שאני רוצה, אלא לרצות מה שהשני רוצה. מה שטוב לשני, זה מה שאני רוצה. שיהיה טוב לשני. דוד המלך אומר, "יְכַרְנֵי ה' בְּרִצּוֹן עִמָּךְ פְּקֻדֵי בִישׁוּעֶתְךָ. לְרֵאוֹת בְּטוֹבֹת בְּחִירֶיךָ, לְשִׁמְחַת בְּשִׁמְחַת גּוֹיְךָ, לְהִתְהַלֵּל עִם נְתִלְתָּךְ" (תהלים קו, ד-ה). הוא רוצה לראות שטוב ליהודים, הוא רוצה לשמוח בשמחה של יהודים. זהו לב טוב, לא לחשוב מה טוב לי ומה כדאי לי, אלא מה טוב לשני. בעדת קרח כל אחד חושב מה כדאי לו, במקום לחשוב מה טוב באמת. אם היו חושבים מה טוב באמת, היו מבינים שמה שמה אומר זהו הטוב האמיתי, טוב להם וטוב לכולם. הם לא מבינים את זה, כי כל אחד חושב על עצמו. לב טוב זה מי שחושב מה טוב לזולת, לשמוח שאחרים שמחים. היה אחד מרבותי ז"ל שלא היה חוגג את ה' באייר, אבל היה יוצא לראות איך יהודים שמחים. גם אם לגופו של ענין לא סבר כמותם, היה שמח שיהודים שמחים. לשמוח בשמחת אחרים, זה חסר אצל עדת קרח.

יתכן שלזה רומזת הקטורת שמה רבינו אומר להם להקטיר (במדבר טז, ה-ז). הקטורת הרי נקראת בשמה לא רק על שם הקיטור שעולה ממנה, אלא גם מלשון קָשַׁר ("קיטרא" - קָשַׁר בארמית), כי תפקידה לקשר בין ישראל לקב"ה, וכן בין ישראל לבין עצמם. לכן היא מכפרת על לשון הרע (ערכין טז, א) שמביא פירוד לעולם, והקטורת שבה ומחברת את הנפרדים. "יִיָּקֶח קֶרֶח" תירגם אונקלוס "ואיתפלג קרח". הוא נפרד מכלל ישראל, "לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה" (רש"י במדבר טז, א), וכך גם מאתיים וחמישים בני עדתו. אם היו שמים לב לענינה של הקטורת שאמר להם משה להקטיר במשכן, אולי היו חוזרים בהם ולא היו נשרפים. אבל הקטורת שלהם היא קטורת של פילוג. התרגום של קטורת אצל אונקלוס בכל מקום הוא "קטורת בוסמיא" (שמות ל, א; שם, ה; שם כז ועוד), קטורת של בשמים. והרמב"ן כותב שכאן נמנע אונקלוס מלתרגם כך, ותרגם "קטורת" סתם, בלי "בוסמיא", כי "לא ירצה אונקלוס לשבח הקטורת להוסיף בו 'בוסמיא', רק בהעשות ענינו במצוה" (רמב"ן במדבר טז, ה), לא כאשר הקטורת באה כדי ליצור פירוד. זוהי קטורת שמפרידה, לא קטורת שמקרבת. זו איננה הקטורת שה' רוצה בה, לכן הקטורת הזו שורפת אותם.

שמעתי מהרב משה צבי נריה ז"ל, כשמה אומר לקב"ה על מקטירי הקטורת "אֵל תִּפְּן אֶל מְנַחֵם" (שם, טו), מביא רש"י מהמדרש, שאמר משה לקב"ה: "יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור, אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון. תִּנְיָחֵנוּ האש ולא תאכלנו" (רש"י שם). שאל הרמ"צ נריה: וכי יש לאדם חלק מסויים, פרטי שלו, בתוך קרבן הציבור? והרי קרבן ציבור אינו מורכב משש

על קהל ה'" (במדבר טז, ג). התורה מעידה: "וְהָאִישׁ מִשֶּׁה עֲנֹן מְאֹד מִפְּלֵ הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה" (שם יב, ג), והם אומרים על משה שהוא ח"ו מתנשא על קהל ה', ומשתרר אליהם מדעת עצמו - "כִּי תִשְׁתַּרְרַר עָלֵינוּ גַם הַשְּׁתַּרְרָר" (שם טז, יג).

כנגד טענה זו - שמה החליט מדעתו למנות דוקא את אהרן לכהן גדול - עונה משה ואומר: "ה' שָׁלַחנִי לַעֲשׂוֹת אֵת פְּלֵ הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה, כִּי לֹא מִלְּבָבִי" (שם, כח). לא מדעתי החלטתי מי יהיה כהן גדול, אלא ה' הוא שאמר לי למנות את אהרן לכהן גדול (ע"י רש"י שם). התירוץ לדברי הרמב"ם הוא אפוא, שקרח ועדתו האמינו באופן כללי בנבואת משה. רק בפרט מסוים כפרו. וכדי להוכיח את טענת משה בענין מסויים זה - בלעה אותם האדמה⁴. נמצא אפוא, שנס זה הוא נס לצורך, "לא להביא ראייה על הנבואה" בכללותה, שבזה האמינו קרח ועדתו⁵.

חכמתה של אשת און בן פלת

ובכל זאת, היה אדם אחד שפרש בזמן מן העדה הרעה של קרח, וניצל, וזהו און בן פלת. און בן פלת מופיע בתחילת הפרשה כאחד מראשי החולקים על משה רבינו (שם, א), אבל בהמשך הפרשה לא מסופר עליו דבר. לא כתוב שנבלע באדמה עם קרח דתן ואבירם, לא כתוב שנשרף עם עדת קרח - הוא פשוט נעלם. להיכן הוא נעלם? אומרים חז"ל: און בן פלת - אשתו הצילתו. כיצד הצילה אותו? היא אומרת לו טענה פשוטה: מה יֵצֵא לך עם תתערב במחלוקת הזו? הרי בין אם אהרן יהיה כהן גדול, ובין אם קרח יהיה כהן גדול, מעמדך לא יעלה ולא ירד. אתה ודאי שלא תהיה כהן גדול. א"כ למה לך להתערב בזה? (ע"י סנה' קט, ב) אמנם און בן פלת אומר לה שכבר הבטיח לקרח לבוא ולתמוך בו, אבל אשתו מצילה אותו גם מזה. מה עשתה? השקתה אותו יין עד שהשתכר ונרדם, וישבה בפתח האוהל בראש פרוע. אף אחד מאנשי קרח לא מעיז להתקרב לאוהל שאשה שראשה פרוע יושבת בפתחו. ממילא אף אחד לא קורא לאון בן פלת לבוא אל פתח אוהל מועד. און בן פלת ממשיך לישון, ובינתים דתן ואבירם נבלעים באדמה ועדת קרח נשרפים. זהו דבר גדול שעושה אשתו של און בן פלת, מצילה את בעלה מהסוף המר שבא על קרח ועדתו.

חז"ל אמרו, שאשתו של און בן פלת היתה הניגוד לאשת קרח. הפסוק אומר: "חֲכָמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בִיתָה, וְאִוֶּלֶת בְּיַדֶּיךָ תִּהְרָסְנוּ" (משלי יד, א). ודרשו חז"ל: "חֲכָמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בִיתָה" - זו אשתו של און בן פלת. "וְאִוֶּלֶת בְּיַדֶּיךָ תִּהְרָסְנוּ" - זו אשתו של קרח (סנה' קי, א). אשת קרח היתה זו שגרמה לכל המהומה, כפי שמובא בגמרא (שם); פיתתה את בעלה למרוד במשה רבינו ולדרוש את הכהונה לעצמו, וגרמה בזה למות בעלה וכל עדתו. ואילו אשת און בן פלת, גם לאחר שבעלה היה שקוע במחלוקת, הצליחה להוציאו ממנה ולהצילו. אין טעם להפסיד סתם את העולם הבא, להתקוטט רק לשם קטטה.

אני חושב לעצמי הרבה פעמים, שעצתה של אשת און בן פלת צריכה לשמש לנו כדגם לחיקוי בחיים. יש לפעמים מחלוקות וויכוחים בין רבנים או בין גופים אחרים, ואדם נמשך לפעמים להתערב במחלוקת. אדם צריך לומר לעצמו במקרה כזה, מה שאמרה אשת און בן פלת לבעלה: למה לי להתערב בזה? בשלמא כשמישהו רב איתי, אז בעל כרחי אני צד בוויכוח. אבל כשאניני צד בוויכוח, למה לי להתערב? הרי רב ראשי לא אהיה מזה, וגם

אמר למנות את האיש הכי מתאים ואני האיש הכי מתאים, כי אני יותר ענו ממשה ויותר צדיק מאהרן - זו כבר איננה פקחות, וצריך לדעת שלא זו הדרך הנכונה. הדרך הנכונה היא לכבד את גדולי ישראל, ולשמוע בקולם. וכיש מחלוקת בין גדולי ישראל - אז ללכת בדרכה של אשתו של און בן פלת, ולא להתערב במחלוקת שלא יצא לנו ממנה שום דבר. אמנם האר"י הקדוש אמר, ש"צדיק פְּתָמָר פְּרָח" (תהלים צב, יג) - סופי תיבות קרח, כי יש בקרח גם צד של צדקות, שהוא מחפש קדושה (כתבי האר"י ז"ל, שער הפסוקים), וכן נרמז בזה, "שבסוף תיקון העולם גם הוא יתוקן"⁸ ("עץ יוסף" על מדרש רבה בפרשתנו, פרשה י"ח סוף אות יג [יא]), אבל בינתים אין לנו ללכת בדרכו של קרח, אלא בדרכה של אשתו של און בן פלת, ובשכר זה נזכה ללכת באור ה' בדרך ישרה.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

מאות אלף חלקים פרטיים, אלא הוא קרבן השייך לבעלים אחד בלבד, שהוא הציבור!⁶ וא"כ מה פירוש "חלקם לא יקובל לפניך לרצון"⁷? אמר הרמ"צ נריה כך: אין הכי נמי. כשכלל ישראל מאוחד, אז הקרבן הוא קרבן אחד של כלל ישראל. אבל כש"איתפלג קרח", והוא ועדתו נחלקים מתוך כלל ישראל, ומצד שני הרי הם נתנו מחצית השקל לקניית קרבנות הציבור, אז א"א למנוע מהם את החלק הזה, ומוכרחים לתת להם חלק נפרד בקרבן הציבור. ממילא, על החלק הנפרד הזה, מבקש משה מהקב"ה - תניחנו האש ולא תאכלנו. הפירוד עושה, שהם לא בכלל הציבור, והתמיד של הציבור לא מכפר עליהם, כי הם נפרדו מהציבור. זוהי המפלגה הראשונה בעם ישראל, וכפי שרואים, הסוף לא היה טוב. כי עם ישראל צריך להיות מאוחד, ולא מפולג.

עכ"פ, ודאי שדרכו של קרח - פסולה. לא צריך להיות פיקח כזה, שרואה רק מה טוב בשבילו, ואין לו פיקחות לראות מה יוצא מאהרן הכהן, וכמה טובות עשה משה רבינו לכלל ישראל, וכל הנבואה של משה רבינו. לטעון שמשה לא הבין את דבר ה', ה'

1. במקור נאמר כלל זה בגמרא לגבי ענין הטעון החלטה של בית דין, או של פורום אחר. ואמרו בגמרא, שכאשר הפורום המחליט כולל בתוכו אנשים רשעים, והחלטה התקבלה על סמך רוב של רשעים - אין להחלטה שהתקבלה כל תוקף, ואין מתחשבים בה לא בשמים ולא בארץ. וטעם הענין הוא, כיון שכוחו של ה"רוב" אינו בא מתוך עצמו, אלא מתוך ה"כלל", וא"כ יש להגדיר תחילה מיהו זה שמצטרף למנין הכלל, ומתוך מנין הכלל יש לברר מהי דעת הרוב. ולענין זה אמרו, "קשר רשעים - אינו מן המנין". והיינו, שהרשעים מלכתחילה אינם מצטרפים למנין הכלל, וממילא, גם לא ל"רוב". וממילא, החלטה שהתקבלה על סמך רוב של רשעים - אין לה כל תוקף הלכתי.
2. "במדבר" - להוציא אלה שנעשו במצרים, שחלקם נעשו באמת כדי להביא ראיה על שליחותו של משה ועל אמינות נבואתו.
3. ועי' כעין זה בשל"ה (פרשת קרח, ד"ה ר"ן איש ובתוכם היו הנשיאים וכו') ובאור החיים הקדוש (במדבר טז, כח). וכן משמע ברמב"ם, שקרח ועדתו לא כפרו בנבואת משה לגמרי, אלא רק על פרט אחד טענו שעשה מדעתו, ולא על פי ה'. שכן כתב הרמב"ם (בפירוש המשנה לפרק "חלק" במס' סנהדרין) וז"ל: "היסוד השמיני, היות התורה מן השמים. והוא, שנאמין כי כל התורה הזאת הנתונה ע"י משה רבינו ע"ה, שהיא כולה מפי הגבורה, כלומר שהגיעה אליו כולה מאת ה' יתברך... הכל מפי הגבורה, והכל תורת ה' תמימה טהורה וקדושה אמת. וזה שאמרו, שכמו אלה הפסוקים והספורים משה ספָּרָם מדעתו - הנה הוא אצל חכמינו ונביאינו כופר... והמאמר המורה על היסוד הזה, הוא מה שנאמר: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, בָּזֹאת תִּדְעוּן כִּי ה' שִׁלְחָנִי לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה, כִּי לֹא מִלְּבָבִי. עכ"ל. הרי שטענת קרח ועדתו היתה, שלא כל מה שאמר משה רבינו נאמר לו מן השמים, אלא חלק מדבריו נאמר מדעתו.
4. והגם שמצינו באמת שלשה דברים שעשה משה מדעתו, והסכים הקב"ה עמו, הגם שלא נאמר לו בנבואה לעשות כן (שבת פז, א), וא"כ קשה לכאורה, מה הטענה הגדולה על קרח ועדתו שסברו שגם כאן הוא כן, שמשה החליט מדעתו למנות את אהרן לכהן גדול. אך י"ל שטענת קרח ועדתו היתה, שמשה רבינו עשה כן מתוך נגיעות, "מכח שהיה משה רבינו ע"ה מבקש זה מהקב"ה, והתפלל על זה שלא יזוז הכבוד מביתו וממשפחתו ושבטו, והקב"ה רצון יראיו יעשה [והסכים לזה], ועל זה התרעמו" (השל"ה בפרשת קרח סם).
- והנה, לגבי מקטירי הקטורת בעדת קרח, שנשרפו, כתב הרמב"ן: "והנה משה מצמו חשב המחשבה הזאת, ורצה בקטורת יותר משאר קרבנות, כי ראה כבר בנדב ואביהוא כי בהקריבם קטורת זרה לפני ה' נשרפו... וכִּתְּחַ משה כי ה' מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים", שכן יקרה גם הפעם (רמב"ן במדבר טז, ה). וע"פ מה שבאר הרב שליט"א, אולי י"ל שמקריבי הקטורת נעשו כאן במידה כנגד מידה. שהם טענו שמשה מחליט דברים מדעתו, וה' כביכול "נאלץ" להסכים על ידו, כי רצון יראיו יעשה. ולכן בדיוק באופן זה נעשו, שמשה הוא זה שהחליט באיזה אופן ימותו, וכמו שכתב הרמב"ן.
5. ועי' גם בשו"ת "ציץ אליעזר" (חלק כ"ב סי' ח') שדן בדברי הרמב"ם, ותירץ דבריו (על פי דברי השל"ה) באופן הדומה לתירוץ שאמר כאן הרב שליט"א, אך באופן שונה קצת.
6. וכדברי הגר"א וסרמון זצ"ל, "דבר של שותפות - יש לחפץ בעלים רבים, וציבור הוא בעלים אחד" ("קובץ שיעורים" ב"ב אות ת"ד). וכן בקרבנות, הגם שישנם קרבנות שאפשר להביאם בשותפות (כגון עולה או שלמים), ואז יש באמת לקרבן בעלים רבים, אבל קרבן ציבור אינו כקרבן הבא בשותפות, ויש לו רק בעלים אחד, שהוא הציבור, וגם הלכותיו של קרבן זה שונות מאותו קרבן עצמו כשהוא בא בתורת קרבן השותפין (עי' רש"י ורמב"ן ויקרא א, ב).
7. וכבר העיר בזה הגר"א וסרמון זצ"ל ("קובץ שיעורים" שם), ונשאר בצ"ע. והגם שמצינו שיש בקרבן ציבור איזו תוספת זכות לאותו אדם פרטי שִׁמְשָׁקְלוּ המסויים נקנה הקרבן (עי' שקלים פ"ג מ"ג), מ"מ כשהקרבן נקנה ע"י שקליהם של כמה אנשים, אין לכל אחד מהם חלק מסויים בתוך הקרבן, עד שאפשר לבקש עליו, שתניחנו האש ולא תאכלנו, וכמבואר בהערה הקודמת.
8. וכן דקדק השל"ה הקדוש מהמשנה (סנה' קח, א), בה מבואר רק לגבי "עדת" קרח נחלקו תנאים אם יש להם חלק לעוה"ב או לא. ומשמע דעל קרח עצמו לא נחלקו, ולכ"ע יש לו חלק לעוה"ב (של"ה פרשת קרח אות ט"ו בהגה"ה).